

**FILLS I FILLES
D'UN PELEGRÍ**
**Cap a una teologia
de les migracions**

FILLS I FILLES D'UN PELEGRÍ

CAP A UNA TEOLOGIA DE LES MIGRACIONS

Alberto Ares Mateos

INTRODUCCIÓ	3
1 EL FENOMEN MIGRATORI COM A “SIGNE DELS TEMPS”	5
2 LA BÍBLIA, UNA REALITAT EN MOVIMENT	9
3 LA TRADICIÓ APOSTÒLICA, PARES DE L’ESGLÉSIA I IMMIGRACIÓ	11
4 LES MIGRACIONS, UN DESAFIAMENT ECLESIAL: EL MAGISTERI DE L’ESGLÉSIA	13
5 ALGUNES RECOMANACIONS PER SEGUIR EL CAMÍ	15
6 RECAPITULEM	25
7 ORACIÓ EN MEMÒRIA DE LES VÍCTIMES DE LES MIGRACIONS	27
NOTES	29
QÜESTIONS PER A LA REFLEXIÓ	31

Alberto Ares Mateos és jesuïta, doctor en Migracions Internacionals i Cooperació al Desenvolupament. Ha dedicat una part de la seva vida a l'acompanyament de comunitats migrants a diversos llocs del món. Ha estat director de la Fundación Red Íncola a Valladolid i del Centro Pueblos Unidos a Madrid. Es va especialitzar en Ètica Social, en Economia i en Teologia. Actualment és el Delegat del Sector Social dels jesuïtes a Espanya i professor i investigador associat al Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones de la UP Comillas. És autor del llibre *La rueda migratoria: Tejiendo historias y experiencias de integración* (2017).

Edita: Cristianisme i Justícia - Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona
Tel.: 93 317 23 38 - E-mail: info@fespinal.com - www.cristianismeijusticia.net
Imprimeix: Ediciones Rondas S.L. - Dipòsit Legal: B 26079-2017
ISBN: 978-84-9730-405-4 - ISSN: 0214-6495 - ISSN (virtual): 2014-6574

Imprès en paper i cartolina ecològics - Dibuix de la portada: Roger Torres
Edició: Anna Pérez i Mir - Traducció del castellà: Núria García Caldés
Maquetació: Pilar Rubio Tugás - Novembre 2017

Protecció de dades: La Fundació Lluís Espinal us comunica que les vostres dades estan registrades a un fitxer de nom BDGACIJ, titularitat de la Fundació Lluís Espinal. Només es fan servir per a la gestió del servei que us oferim i per mantenir-vos informat de les nostres activitats. Podeu exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició dirigit-vos per escrit a c/ Roger de Llúria 13, 08010 Barcelona.

La realitat migratòria, com a «signe dels temps», necessita ser tractada amb més profunditat per la reflexió teològica. La teologia de les migracions és una disciplina que ha començat les últimes dècades a fer-se lloc dins la reflexió teològica, però les seves arrels cal trobar-les en els orígens i la comprensió del Poble de Déu i, d'alguna manera, en el naixement de la humanitat. Aquest pelegrinatge recorre la Sagrada Escripura, la tradició i el Magisteri.

La Bíblia es reconeix com una realitat en moviment, amb experiències migratòries, d'exili, d'acollida i d'hospitalitat, que s'insereixen en les experiències fundacionals del poble elegit: «El meu pare era un arameu errant» (Dt 26,5). Igualment, el Nou Testament, en el qual Jesús mateix es presenta com a migrant, va posant un accent especial en l'acollida i la fraternitat, en l'universalisme i en una vida apostòlica en moviment, que desborda fronteres.

Durant els primers segles, la tradició patristica inicia una reflexió teològica sobre l'acollida i l'hospitalitat cristiana, entre d'altres. Diferents pares apostòlics, i després els pares apològistes, reflexionen sobre les migracions

des de perspectives diverses: el manuscrit A Diognet, Climent de Roma, el document Didagé, Orígenes, Lactanci, Basili, Aristides, Joan Crisòstom, Gregori de Nissa i Ambrós de Milà. «Viuen a les seves pàtries, però com si hi fossin forasters. Participen en totes les activitats dels bons ciutadans i accepten totes les càrregues, però com si fossin pelegrins. Tota terra estrangera és pàtria per a ells, i tota pàtria els és terra estrangera» (A Diognet 5, 1.5).

Així mateix, el Magisteri de l'Església situa l'atenció sobre la realitat de les migracions, però és a partir del segle XIX quan es comença a tractar d'una manera especial. De Lleó XIII al papa Francesc, fill de família migrant,

el Magisteri eclesial ha anat acompanyant la realitat de dolor i patiment, però també ha presentat la riquesa i l'esperança que aporten les persones migrants. És significativa la centralitat que les migracions ocupen en el magisteri del papa Francesc.

El context actual de la realitat migratòria i de refugi a escala mundial, com també la invitació que rebem a donar una mirada més fonda a aquesta

mateixa realitat, ens planteja almenys cinc grans qüestions: identitat, dignitat, justícia, hospitalitat i integralitat.

Qui és la meva família? Com ens ha creat Déu? Quan et vam veure foraster, i et vam acollir? Amb qui comparteix taula Jesús? Està tot connectat? Tot plegat són qüestions que continuen plantejant reptes i animant la nostra manera de comprendre i d'acostar-nos a la realitat migratòria.

1 EL FENOMEN MIGRATORI COM A "SIGNE DELS TEMPS"

Jesús mateix, al costat del poble de Déu, continua aquest pelegrinatge que va començar fa segles, i que es recull en el mateix desenvolupament històric del concepte de "teologia".

Una mirada des d'un punt de vista teòric que ens porta des de la clàssica definició de teologia d'Anselm –com a *fides quaerens intellectum*– a una visió moderna que s'expressa com a "reflexió crítica sobre la praxi històrica a la llum de la Paraula de Déu".¹ Uns segles de pelegrinatge i de comprensió teològica ens han ajudat a ampliar la nostra mirada i a créixer en profunditat en la comprensió de la Revelació de Jesús, intentant donar compte de la nostra fe. Aquesta comprensió té una inclusió ben fonda de l'experiència humana com un objecte legítim de la reflexió teològica. Karl Rahner mateix planteja que és a través de l'experiència humana com se'ns possibilita el coneixement del Déu misteriós i transcendent:

«Només quelcom experimentat, viscut i patit és un saber que no pateix decepció, ni acaba en avoriment i oblit, sinó que omple el cor amb saviesa amarada de ciència i d'un amor experimentat. No l'excogitat, sinó el que s'ha viscut i patit m'ha d'omplir el cor i l'esperit. I tot el saber après a través de l'estudi no és més que una petita ajuda per a l'experiència de la vida, l'única que dona saviesa per sortir a trobar-se amb el món amb un esperit despert i preparat».²

Al seu torn, alguns autors, com per exemple Stephen B. Bevans, han arribat a afirmar que no es pot parlar de teologia en abstracte, que només existeix

la teologia contextual que s'entén i es reflexiona des d'una fe encarnada en un context vital i cultural concret. Per a aquest autor, la contextualització de la teologia no és una opció que només interessa a la gent del Tercer Món, sinó que és realment un imperatiu teològic, i està en la mateixa base del ser de la teologia.³ «Quan reconeixem la importància del context per a la teologia, també estem reconeixent l'absoluta importància del context per al desenvolupament de les Escripures i la Tradició. Els escrits de les Escripures i el contingut, les pràctiques i el sentit de la tradició no ens cauen simplement del cel. Ells mateixos són producte dels éssers humans i els seus contextos».⁴

Així, en cada període de la història, la nostra església i les seves teologies són filles de contextos travessats per diferents tradicions de pensament o de tradicions culturals. Per tant, no podem parlar de teologia sense parlar d'un recorregut al llarg de la història, d'un procés marcat per la construcció constant: «Si girem els ulls als primers teòlegs després de l'era neotestamentària, veurem que tractaven de donar sentit a la fe, però sense sortir dels termes de la dominant i ben difosa cultura hel·lènica. Climent d'Alexandria, per exemple, va fer ús de la visió estoica, Orígenes va aplicar el pensament de Plató, Agustí va estar intensament influït tant per Plató com pels neoplatonistes del seu temps».⁵

La reflexió teològica actual –si vol ser realment significativa per als creients–, no pot obviar la diversitat geogràfica, històrica i cultural que caracteritza el nostre món i la nostra església: «El que queda clar, en tot cas, és que un breu cop d'ull a la història de la teo-

logia revela que no hi ha hagut mai una teologia original que s'hagués articulat en una torre de vori, sense referència o dependència de cap esdeveniment, les formes de pensament o de la cultura del seu temps i el lloc particular».⁶

Si ens acostem a la teologia des d'una perspectiva epistemològica, podem dir que comparteix els mateixos objectius que les ciències humanes i naturals, però amb una metodologia i un àmbit diversos.⁷ Així, la teologia interpreta críticament la realitat social a través del referent primari de la revelació divina, a fi de donar raó de la nostra fe, de la nostra esperança (1Pe 3,15).

Els darrers temps, s'ha anat palpan una realitat dramàtica en aquest món de les migracions forçades i el refugi. En l'actualitat hi ha més de 232 milions de persones migrants arreu del món, la qual cosa, per fer-nos-en una idea, suposaria el cinquè país més poblat del planeta. Més de 65 milions d'aquestes persones s'han vist forçades a deixar casa seva per un conflicte armat, per violència generalitzada o per un desastre natural. D'aquests, hi ha 21 milions de persones refugiades, 38 milions de desplaçades internes i 3,2 milions de sol·licitants d'asil. Lamentablement, el Mediterrani s'ha convertit en el més gran cementiri a nivell mundial, i el 2016 hi han perdut la vida més de 5.000 persones. Síria és el país que en genera un nombre més elevat, tant de refugiats com de desplaçats interns, seguit per l'Afganistan, Somàlia i Sudan del Sud. Lluny del que se sol pensar en les nostres societats occidentals, els països en desenvolupament són els més solidaris amb les persones refugiades i acullen el 86% dels refugiats a tot el món. Entre aquests països, on

hi ha un nombre més gran de refugiats és a Turquia, Pakistan, el Líban, Iran, Etiòpia, Jordània i Kenya.⁸

El debat en l'opinió pública sobre la tragèdia dels refugiats i els migrants forçosos és força ampli. En certa manera, estem vivint un moment clau de la història, un moment en què els fluxos migratoris i l'emergència humanitària plantegen seriosos interrogants a la nostra forma de vida, a la manera d'entendre les relacions internacionals, a la gestió que es fa de la diversitat dins les nostres societats, i a la manera que tenim de donar una resposta clara a les situacions dramàtiques de moltes famílies que truquen a les nostres portes:⁹ ¿Fins quan podrem mantenir un sistema econòmic que facilita la mobilitat del capital i els fluxos financers i posa traves a la circulació de persones? ¿És viable, un sistema de producció que esgota els recursos naturals dels més pobres i produeix al mateix temps serioses seqüeles al nostre planeta; que reforça sistemes autoritaris al Sud i alimenta conflictes bèl·lics amb la venda d'armes per mantenir un estàndard de vida a Occident, i al seu torn acluca els ulls i tanca les fronteres als milions de persones que ens demanen ajut fugint d'aquestes mateixes guerres, aquests desastres ambientals i les situacions que fan inviable i inhumana una vida digna? ¿Com responem a l'envelliment progressiu de les nostres societats i a la gestió de la diversitat que ja vivim en el cor d'Europa i del món occidental? ¿Estem esperant que sorgeixin els conflictes per fer inversions en integració¹⁰ o continuarem alimentant la nostra por i uns murs cada dia més alts? ¿Quan reformularem en aquest context la manera d'entendre la ciutadania, les polí-

tiques socials i la consideració que fem de les nacions-estat?

Des d'aquest context, ¿com responem els cristians a moltes d'aquestes qüestions i en especial a les necessitats de persones violentades a deixar casa seva allà on sigui? S'han fet extensos estudis sobre els fluxos migratoris des d'una perspectiva econòmica, sociopolítica, cultural, psicològica, etc., però el recorregut que s'ha seguit des d'una perspectiva teològica o pastoral és més aviat curt. Aquesta minsa presència dins la reflexió teològica no sembla que estigui gaire en consonància amb la presència abundant de les migracions en la Bíblia. De fet, hi trobem històries de mobilitat humana des dels inicis. Des de la crida rebuda per Abraham fins a l'Èxode a Egipte, des del poble d'Israel vagant pel desert fins a l'experiència de l'exili, des del viatge de la Sagrada Família a Egipte fins a l'activitat missionera de l'Església, la identitat del Poble de Déu es troba intrínsecament entrellaçada amb històries de persones i comunitats desplaçades, de pelegrinatge i d'hospitalitat. Alguns teòlegs sostenen que «la migració és fonamental per entendre la condició humana, la pràctica religiosa i la identitat cristiana».¹¹

D'aquesta manera, el fenomen migratori, com tants altres temes rellevants en la natura humana, representa un element que cal prendre molt en compte des d'una reflexió teològica seriosa i rigorosa. Les migracions constitueixen un veritable signe dels temps¹² amb un caràcter estructural en el nostre món global, com ho reflecteix l'encíclica *Gaudium et Spes*,¹³ i cal una mirada profunda a la llum de la fe.¹⁴ Alguns teòlegs han descrit la migració

com a cara humana de la globalització.¹⁵ Aquesta manera de fer teologia és el que s'anomena «teologia de les migracions». Una disciplina que, si bé no té una gran tradició en el conjunt

de la reflexió teològica, té les arrels en l'inici de l'Església, i en certa manera en els orígens de la humanitat. Aquest procés o pelegrinatge recorre la Sagrada Escripura, la tradició i el magisteri.

2 LA BÍBLIA, UNA REALITAT EN MOVIMENT

La Bíblia presenta la realitat migratòria com un element comú en la història de la salvació. En els textos bíblics es presenta al Poble de Déu com un poble pelegrí, un poble en moviment.

2.1 L'Antic Testament: «El meu pare era un arameu errant» (Dt 26,5)

L'Antic Testament aporta una doctrina i una praxi abundants en el camp de les migracions i les persones en moviment. D'una banda, els emigrants constitueixen, juntament amb els orfes i les vídues, la trilogia típica del món dels marginats a Israel. Per a ells, Déu demana un tracte digne i d'especial respecte i atenció. D'una altra, Israel, el poble de Déu, no tan sols coneix la qüestió de primera mà, sinó que es constitueix com a poble migrant: «El meu pare era un arameu errant» (Dt 26,5). «Vosaltres coneixeu prou bé com és la vida dels immigrants, perquè també en vau ser al país d'Egipte» (Ex 23,9). El període fundacional d'Israel té dues fites fonamentals en dos moviments migratoris: l'exili a Egipte (Gn 42,1-8)

i l'èxode a la terra promesa (Ex 12,1-18,27).

Entre les seves normes de conducta, el poble d'Israel té clara la prohibició d'oprimir, explotar o vulnerar el dret de l'emigrant: «No oprimeixis l'immigrant» (Ex 23,9); «No l'explo-teu» (Lv 19,33); «No tornis un esclau al seu amo si ha fugit i s'ha refugiat a prop teu» (Dt 23,16); «No violis els drets d'un immigrant orfe» (Dt 24,17); «Maleït el qui violi els drets de l'immigrant» (Dt 27,19).

A més dels codis de conducta, hi ha una mirada rica i una actitud positiva davant els migrants. En èpoques tardanes, s'atribueixen als estrangers residents alguns atributs que els converteixen pràcticament en membres de la comunitat, fins i tot amb accés a la propietat: «Aquesta és la terra que us repartireu les dotze tribus d'Israel, us les repartireu a sort, com a propietat

hereditària, incloent-hi els emigrants que resideixen entre vosaltres...» (Ez 47,21-22). S'expressa una actitud d'amor al foraster: «Estimeu, doncs, els immigrants, ja que també vosaltres vau ser immigrants en el país d'Egipte» (Dt 10,19); «El foraster que resideix al vostre costat, considereu-lo com un nadiu, com un de vosaltres. Estima'l com a tu mateix, que també vosaltres vau ser immigrants en el país d'Egipte» (Lv 19,34). En aquest sentit, l'eficàcia en l'amor es tradueix en el fet de compartir: «Quan seguís el teu camp si hi oblides una garba no hi tornis per recollir-la. Que sigui per a l'immigrant, l'orfe i la viuda» (Dt 24,19).

2.2 El Nou Testament: Jesús, el migrant

El Nou Testament porta a la seva plenitud l'Antic Testament (cfr Mt 5,17-19). Un dels elements centrals de la mirada al Nou Testament des de la realitat migratòria és que Jesús mateix es presenta com un migrant. Mateu narra la infància de Jesús i la Sagrada Família sotmeses a una primera experiència molt dura d'emigració forçosa (Mt 2,14-15). L'evangeli de Lucas, per la seva banda, explica el naixement de Jesús fora de la ciutat: «[...] no hi havia lloc per a ells a la sala de l'hostal» (Lc 2,7). A la instrucció pastoral «La caritat de Crist vers els emigrants» (15) es pot llegir: «El cristià contempla en l'estranger, més que en el proïsme, el rostre mateix de Crist, nascut en un pessebre i que, com a estranger, fugí a Egipte, assumint i compendiant en si mateix aquesta fonamental experiència del seu poble (cfr Mt 2,13ss.). Nascut fora de la seva terra i procedent de fora

de la Pàtria (cfr, Lc 2,4-7), “va habitar entre nosaltres” (Jn 1,11-14), i va passar la seva vida pública itinerant, recorrent “viles i pobles” (cfr Lc 13,22; Mt 9,35). Ja ressuscitat, però encara estranger i desconegut, es va aparèixer en el camí d'Emaús a dos dels seus deixebles que el van reconèixer només quan partia el pa (cfr. Lc 24,35). Els cristians segueixen, doncs, les petjades d'un vianant que “no té on reposar el cap” (Mt 8,20; Lc 9,58)».

La seva vida pública és un continu pelegrinar al voltant de les ciutats del llac de Galilea i sobretot a prop de Cafarnaüm, i no deixem de banda els seus viatges al nord, a Tir i Sidó, al sud cap a Galilea, a l'est a la Decàpolis, i més enllà del Jordà, a Perea. La pròpia experiència de desemparament fa que Jesús posi l'èmfasi en l'acollida i la fraternitat, i que s'identifiqui amb els més petits i converteixi el migrant en signe d'acollida del seu regne: «era foraster, i em vau acollir» (Mt 25,35).

Un altre dels elements del missatge de Jesús és l'universalisme. L'arribada d'un Regne per a tothom, sense exclosos, posant un accent especial envers els pagans i els estrangers. Aquesta característica té un component molt important en les curacions: el bon samarità (Lc 10,25-37), la dona sirofenícia (Mc 7,24-30), el centurió (Mt 8,5-10) i la dona samaritana (Jn 4,5-42), entre d'altres. La missió de Jesús desborda les fronteres d'Israel, i l'acció de l'Esperit empeny per portar la Bona Notícia a tots els racons del món. Aquest universalisme és continuat pels seus seguidors. Pau mateix dirà: «Ja no hi ha jueu ni grec, esclau ni lliure, home ni dona: tots sou un de sol en Jesucrist» (Ga 3,28).

3 LA TRADICIÓ APOSTÒLICA, PARES DE L'ESGLÉSIA I IMMIGRACIÓ

Es pot trobar una incipient reflexió sobre la mobilitat humana en la tradició patristica (del segle I al VIII). Per exemple, respecte a l'hospitalitat cristiana, alguns pares apostòlics i després els pares apologetes inicien una reflexió teològica: el discurs o carta A Diognet, Climent de Roma; el manuscrit cristià Didagé, Orígenes, Lactanci, Basili, Aristides, Joan Crisòstom, Gregori de Nissa i Ambròs de Milà. «Viuen a les seves pàtries, però com si hi fossin forasters. Participen en totes les activitats dels bons ciutadans i accepten totes les càrregues, però com si fossin pelegrins. Tota terra estrangera és pàtria per a ells, i tota pàtria els és terra estrangera» (A Diognet, 5, 1.5).

En el comentari a la Carta als Romans, Orígenes demana que ens mostrem sol·lícits i actius en l'hospitalitat: «En dir que hem de ser sol·lícits en l'hospitalitat (Rm 12,13) no tan sols dona a entendre que hem de rebre l'hoste que vingui a nosaltres, sinó també que el busquem, que siguem sol·lícits, que escodrinyem i inquirim amb diligència per tot arreu, que no fos que potser n'hi hagués cap en alguna plaça i hagués de dormir sense sostre».¹⁶

Al segle IV, Joan Crisòstom posa l'èmfasi en l'hospitalitat sobre altres necessitats materials: «Doncs pensa

això sobre Crist. Ell camina errant i pelegrí, necessitat de sostre; i tu t'entretens a adornar el paviment, les parets i els capitells de les columnes, i a penjar llums amb cadenes d'or [...] Tots aquests tresors se'ls poden emportar [...]; tot el que facis pel teu germà famolenc, immigrant o nu, ni el mateix diable t'ho podrà prendre».¹⁷

Per la seva banda, sant Ambròs de Milà fa alguns plantejaments en defensa de les persones migrants que perfectament es podrien signar en l'actualitat: «De cap manera han de ser aprovats els qui expulsen els immigrants de la ciu-

tat en temps de fam, quan els haurien d'ajudar més. Els separen de la relació amb el Pare comú, els neguen els fruits que han estat donats a tots, els separen de la comunitat de vida ja iniciada: no volen repartir amb els qui tenen drets comuns els recursos en temps de necessitat».¹⁸

Sant Agustí descriu que l'hospitalitat enriqueix alhora l'hoste i la persona que acull. «Que ningú presumeixi perquè acull l'immigrant: Crist en va ser. Millor era Crist acollit i socorregut que els qui el van acollir i van socórrer

[...] Que ningú, doncs, germans meus, sigui superb quan socorre el pobre, ni digui en el seu esperit: jo dono, ell rep; jo l'admeto a casa meva, ell no té sostre. Potser és més el que tu necessites. Potser és just aquell a qui aculls, i ell necessita pa i tu veritat; ell necessita sostre i tu cel; ell no té diners i a tu et falta justícia».¹⁹ Agustí mateix arriba a plantejar-se la condició de migrant, en un món que habitem i que és de tothom: «Com podràs rebre algú com a hoste si tothom viu en la seva pròpia pàtria?».²⁰

4 LES MIGRACIONS, UN DESAFIAMENT ECLESIAL: EL MAGISTERI DE L'ESGLÉSIA

Si bé l'atenció que l'Església dedica als immigrants és present al llarg de la seva història, és a partir del segle XIX quan el Magisteri comença a dedicar-hi una atenció especial.

Lleó XIII és el primer papa que elabora un document específic al tema de les migracions, i autoritza, mitjançant la carta *Quamaerumnosa*, la constitució de parròquies nacionals, societats i patronats a favor dels emigrants. Els successors d'aquest papa continuen la seva línia instituint obres catòliques específiques per als emigrants. Pius X subratlla el paper de les diòcesis d'origen en aquest servei; i al seu torn Benet XV i Pius XI fan veure la responsabilitat de l'acollida per part de les esglésies locals. L'any 1914, sota el pontificat de Benet XV, s'instaura la Jornada Mundial del Migrant i el Refugiat. Amb Pius XII, que viu la Guerra de 1939-1945 i les seves seqüeles de deportacions massives, exilis i desterraments, es planteja l'emigració des de la perspectiva dels drets permanents i universals,

basats en el principi de la solidaritat dels éssers humans en tant que persones, i reconeix la salvaguarda de la "llibertat natural a emigrar". En l'exhortació apostòlica *Exsul Familia* ('La família en l'exili') proposa la Sagrada Família en el seu exili a Egipte com a icona de les massives migracions forçoses que vivim en el nostre temps:

«La família de Natzaret, model i consol dels refugiats. La família de Natzaret desterrada, Jesús, Maria i Josep, emigrants a Egipte i refugiats allà per sostreure's a les iras d'un rei impiu, són el model, l'exemple i el consol dels emigrants i pelegrins de tots els temps i llocs i de tots els pròfugs de qualsevol de les condicions que, per por de les persecucions o apressats per la necessitat, es

veuen obligats a abandonar la pàtria, els pares estimats, els parents i els dolços amics per dirigir-se a terres estranyes» (Introducció, 1).

En les encíclics *Pacem in Terris* (PT) i *Mater et Magistra* (MM), Joan XXIII reafirma els principis incoats per Pius XII, i aporta noves llums davant els fenòmens de globalització tot-hora creixents que s'iniciaven als anys seixanta (PT 106). El Concili Vaticà II va insistir en la mateixa línia, i alhora proposava una legislació generosa amb els nouvinguts. La *Gaudium et Spes* (GS) inclou nombroses referències al problema dels moviments migratoris (GS 66). Pau VI continua en aquesta línia marcada pel concili i els seus predecessors, i institueix la Comissió Pontificia per a la Pastoral de les Migracions.

El papa Joan Pau II ofereix en els seus escrits nombroses referències al problema dels emigrants, i desenvolupa àmpliament la Doctrina Social de l'Església sobre aquest punt. Els últims documents de caràcter social de Joan Pau II, sobretot *Laborem Exercens*, *Sollicitudo Rei Socialis*, *Centesimus Annus*, i també *Familiaris Consortio*, *Christi fideles Laici* i *Redemptoris Missio*, de caràcter majoritàriament eclesial, contenen una doctrina rica i nombroses i útils orientacions de tipus pràctic per a la Pastoral de la Mobilitat Humana (vegeu LE 23; SRS 38; CA 48; CL 35-44; FC 46; RM 58). Un dels principals subratllats de Joan Pau II és el valor central de la persona. Així

mateix, transforma la Comissió Pontificia, creada per Pau VI, en Consell Pontifici per a la Cura Pastoral dels migrants i itinerants.

Benet XVI, que viu una crisi financera global durant el seu pontificat, planteja en *Caritas in veritate* una mirada integral i més ètica que resitua les relacions internacionals i dedica una mirada especial als fluxos migratoris. En aquesta encíclica es planteja una autèntica autoritat política mundial i es parla d'un desenvolupament humà integral. L'any 2006, el papa Benet XVI presenta les migracions com un signe dels temps (JME 2006).

El papa Francesc, provinent d'una família immigrant i davant el gran augment dels fluxos migratoris forçosos i globals, posa l'èmfasi en diverses encíclics i documents ministerials (EG, AL, LS), en un fort suport i una mirada especial als migrants i els refugiats.²¹ En l'actualitat s'ha convertit en un dels grans líders mundials que ha posat una atenció especial en la realitat del dolor i el patiment, a més de la riquesa i l'esperança que aporten les persones migrants.²² Al gener del 2017, va crear un nou Dicasteri per al Servei del Desenvolupament Humà Integral, en el qual han de confluïr els Consells Pontificis per a la Justícia i la Pau, *Cor Unum*, per a la Pastoral dels Migrants i Itinerants i per a la Pastoral dels Agents Sanitaris. A causa de la importància d'aquesta realitat, de moment el Papa s'ocuparà personalment de la secció del nou Dicasteri, que atendrà els refugiats i els migrants.

5 ALGUNES RECOMANACIONS PER SEGUIR EL CAMÍ

Des d'aquest context actual i des del pelegrinatge del poble de Déu, quins són els punts clau i les fronteres que necessitem transitar com a cristians? Al nostre parer, hi ha si més no cinc qüestions indefugibles que ens plantegen una mirada compromesa amb la realitat: la identitat, la dignitat, la justícia, l'hospitalitat i el tracte o la visió integral.²³

5.1 Identitat: Qui és la meua família?

Un dels grans debats que es viuen en les nostres societats respecte a la realitat migratòria té a veure amb el tema de la identitat,²⁴ plantejada a través de tensions diverses: seguretat nacional –inseguretat humana, ciutadania nacional o europea– ciutadania universal, etc.

Alguns teòlegs catòlics²⁵ han plantejat la hipòtesi que, als països occidentals, la majoria dels cristians se senten còmodes amb una idea de nació-estat en què s'accepta l'assumpció que vivim en “els nostres” països, i que en qualitat d'hostes poderosos som cridats a actuar benèvolament i caritativament

amb els estrangers. Molts d'aquests discursos pressuposarien una noció de nació com a família i/o llar, expressada en termes com ara «la terra dels nostres pares/mares o ancestres», «tenir cura de la nostra herència», «assegurar les nostres llars». ²⁶ En l'altre extrem, hi hauria creients que viuen la seva ciutadania com la manifestació del fet de compartir la mateixa pertinença a la gran família dels cristians a través del cos de Crist.

És interessant explorar l'evangeli de Mateu per posar una mica de llum en aquests plantejaments. Mateu inicia el seu capítol primer amb la genealogia de Jesús (Mt 1,17), donant compte de

la seva *bona fides* familiar. Ens presenta la Sagrada Família abans (Mt 1,18-25), durant (Mt 2,10-15) i després del naixement de Jesús (Mt 2,19-23). El diable va ser el primer a anomenar-lo Fill de Déu (Mt 4,3), i el mateix Jesús es refereix a Déu dient-li Abba (Pare) quan ensenya a resar als seus deixebles. Si bé aquest llenguatge familiar és comú en l'evangeli, no és menys cert que l'inici de la vida pública suposa un cert trencament en el qual el seguiment de Jesús se situa per davant dels llaços de sang (Mt 8,21-22).

Més endavant, Jesús instrueix els apòstols en la seva missió, i situa clarament en primer lloc el seguiment de la voluntat de Déu davant de qualsevol altra comesa o mediació, fins i tot la família. Des d'aquesta perspectiva, hi ha dos passatges que aporten molta llum. Un d'ells és el següent: «No us penseu que hagi vingut a portar la pau a la terra. No he vingut a portar la pau, sinó l'espasa. He vingut a separar el fill del pare, la filla de la mare, la nora de la sogra. Els enemics de cadascú seran la gent de casa seva. Qui estima el pare o la mare més que a mi, no és digne de mi. Qui estima el fill o la filla més que a mi, no és digne de mi. Qui no pren la seva creu i em segueix, no és digne de mi. Qui haurà guanyat la seva vida, la perdrà, però qui l'haurà perduda per causa meva, la trobarà» (Mt 10,34-39).

I l'altre (Mt 12,46-50): «Mentre Jesús s'adreçava a la gent, la seva mare i els seus germans, que eren fora, volien parlar amb ell. Algú li digué: “La teva mare i els teus germans són aquí fora, que volen parlar amb tu”. Ell li respongué: “¿Qui és la meva mare i qui són els meus germans?”. Llavors, assenyalant amb la mà els seus deixebles,

digué: “Aquests són la meva mare i els meus germans. El qui fa la voluntat del meu Pare del cel, aquest és el meu germà, la meva germana, la meva mare”».

Des d'aquesta mirada de conjunt, sembla evident que el seguiment i el seu actuar com a deixeble que creix i es fa en l'Esperit Sant té una predominança en la vida de Jesús sobre els llaços familiars o l'afecció a la seva terra natal. Per tant, el que dota d'identitat a tot cristià és, per davant de qualsevol altra cosa, el seguiment a Jesús, la seva vida de pelegrí en aquesta terra, i no els llaços de sang o la pertinença a aquesta nació o a aquella altra. «La nostra identitat resideix no en el credo d'una nació sinó en qui som com a poble pelegrí i el nostre moviment de sortida en la missió amb els estrangers necessitats».²⁷

És en aquest moviment de sortida que el diàleg es converteix en una peça clau quan abordem els temes d'identitat. Un diàleg que adopta un protagonisme especial en el diàleg interreligiós profund: «Que el diàleg sincer entre homes i dones de diverses religions comporti fruits de pau i justícia».²⁸

5.2 Dignitat: com ens ha creat Déu?

Una de les primeres qüestions que cri-den l'atenció quan algú s'acosta al món de la mobilitat humana són els termes que s'empren: *migrant*, *refugiat*, *migrant forçós*, *refugiat de facto*, *migrant econòmic*, *immigrant indocumentat* i *desplaçat intern*, entre d'altres. Encasellar una persona en moviment amb una d'aquestes etiquetes presenta connotacions clarament legals, polítiques, cul-

turals, econòmiques i socials. Etiquetar les persones d'aquesta manera sovint genera desigualtat, asimetria en les relacions, exclusió, explotació, estigmatització i privilegis. Així, d'alguna manera es crea una forma d'exclusió que ha estat considerada per alguns com a noves formes de «colonització».²⁹

Part de la tasca que correspon a la teologia de les migracions és aprofundir en aquests termes portant-los a un nivell més profund dins la nostra tradició judeocristiana. El llibre del Gènesi introdueix una definició d'ésser humà que rau en la base de la comprensió sobre la humanitat. L'ésser humà és creat a imatge i semblança de Déu (Gn 1,26-27; 5,1-3; 9,6; 1Co 11,7). Cap etiqueta o terme aplicable a les persones migrants es pot comparar a la dignitat de ser imatge de Déu.

Recordo que una de les qüestions que compartíem en una parròquia de Boston amb la comunitat salvadorenca, quan celebràvem els batejos, era aquest plantejament. En una comunitat on hi havia un determinat nombre de persones que havien obtingut la ciutadania, d'altres la residència permanent, d'altres encara el permís temporal i una bona quantitat eren indocumentats, rebre el baptisme es percebia com el reconeixement a la dignitat de ser profeta, mestre i rei com Jesús mateix, i de ser cridats a ser fills de Déu, a la seva imatge, formant part d'una Església sense fronteres. En el baptisme,³⁰ tots els membres de la comunitat, i cadascun dels seus membres, independentment de l'etiqueta rebuda a nivell legal, se sentien cohereus i amb la mateixa dignitat.

En alguns dels raonaments que es troben en la base dels termes que

s'apliquen a les persones migrants hi ha un clar plantejament economicista o mercantilista. Moltes de les persones que emigren, a més de fugir de situacions de conflicte, ho fan també buscant un futur millor. Aquest fet es relaciona estretament amb la cerca d'una ocupació, d'educació per als fills, etc. En molts casos, l'etiqueta rebuda té a veure amb la possibilitat de permís de treball i amb la capacitat real de treball als països als quals arriben. Les societats que només veuen l'immigrant com a simple mà d'obra han estat criticades amb duresa, perquè es considera que ajusten les seves polítiques migratòries únicament a les necessitats del mercat laboral. Quan hi ha necessitat de treballadors, llavors són útils, i quan no n'hi ha, es vol que siguin "d'un sol ús". En paraules de l'escriptor suís Max Frisch el 1965: «Hem demanat mà d'obra i han vingut persones». La Doctrina Social de l'Església planteja clarament que l'economia està al servei de l'ésser humà, i no l'ésser humà al servei de l'economia. Per això la qualitat moral de l'economia no es mesura segons el PIB sinó considerant com l'economia ajuda a millorar la qualitat de vida de tota la comunitat.³¹

Igualment, l'encíclica *Gaudium et Spes* (24) torna a aprofundir en aquest plantejament de la mateixa dignitat dels éssers humans que formen una mateixa comunitat: «Déu, que té cura paternal de tothom, volgué que tots els homes formessin una sola família i es tractessin els uns als altres amb ànim fratern. Ja que tots, creats a imatge de Déu —el qual feu que, a partir d'un de sol, tota la raça humana habités arreu de la terra (Ac 17,26)—, són cridats a un únic i mateix fi, això és, a Déu mateix».³²

Aquests vincles que ens uneixen com a família humana reconeixen la fraternitat com un nou paradigma en el qual l'altre no és un subjecte que ha d'anar superant obstacles dins la societat per anar guanyant drets, sinó que és el propi germà.

Aquesta noció de dignitat humana està arrelada en la teologia cristiana, però té implicacions d'universalitat en altres tradicions religioses i filosòfiques, fins i tot mostra moltes afinitats amb els drets humans expressats en la Declaració Universal (1948) i la Convenció de les Nacions Unides relacionada amb l'estatus de refugiats (1951). *Pacem in Terris* (1945) afirma que els drets humans deriven directament de la dignitat humana i que per això són universals, inviolables i inalienables.

En definitiva, la creació a imatge i semblança de Déu transmet una mateixa dignitat i fraternitat a tots els éssers humans que les porten tatuades al seu cor, i que res ni ningú podrà esborrar. Cap cristià, per tant, podrà consentir, i encara menys alimentar, manifestacions de racisme, xenofòbia,³³ discriminació i opressió davant de cap persona, especialment davant dels més pobres i vulnerables, perquè tots formem una mateixa comunitat universal.

5.3 Justícia: Quan et vam veure foraster, i et vam acollir?

En els seus Exercicis Espirituals, sant Ignasi de Loiola proposa la contemplació de l'Encarnació: «[...] com les tres persones divines miraven tota la planura o rodonesa del món [...] es determina en la seva eternitat que la segona persona es faci home per salvar

el gènere humà, i així, vinguda la plenitud dels temps [...]» [EE 102]. Déu Trinitari mirant el món «[...] en tanta diversitat, tant en llur manera de vestir com en els gestos, uns blancs i altres negres, uns en pau i altres en guerra, uns plorant i altres rient, uns sans i altres malalts, uns naixent i altres morint, etc.; [...] en tanta ceguetat»³⁴ [EE 106] decideix enviar Jesús. És en l'Encarnació on Déu mateix decideix posar-se en camí i convertir-se en migrant.

En l'evangelí de Mateu s'aprecia com el Déu de Jesús no tan sols pren natura humana i emigra a aquest món, sinó que ell mateix es converteix en un refugiat quan la seva família pateix persecució política i ha de fugir a Egipte (Mt 2,13-15). Déu no es recolza en cap privilegi humà, ni s'estalvia dificultats. Déu mateix neix en un pessebre, sense domicili i a la intemperie, lluny de la terra on vivia la seva família. Sabem si la Sagrada Família tenia tots els documents que calia tenir per poder viatjar i creuar la frontera a Egipte? No ho sabem amb certesa. En aquest passatge s'aprecien almenys dues idolatries que des d'una perspectiva migratòria presenten una entitat considerable: la idolatria de la llei i la idolatria del sedentarisme.

Si ens acostem a l'àmbit legal des d'una perspectiva teològica, observem que hi ha diferents lleis que afecten la realitat de les migracions. Segons Tomàs d'Aquino, podríem distingir quatre tipus de lleis: la llei natural, la llei civil, la llei divina i la llei eterna.³⁵ Mentre que la política se centra principalment en la llei civil, l'Església també pren les altres en consideració.³⁶ Així, respecte a la migració, si una llei civil exclou el pobre sense tenir en

compte la llei natural, com aquelles lleis que penalitzen a qui procura recer al necessitat o les que promouen l'exploració o l'extorsió, per exemple, diríem que són lleis injustes. Si una llei civil afavoreix o permet que milers de persones morin al mar sense capacitat de sobreviure, aquesta llei no té en compte la llei divina de no matar, i de la mateixa manera seria una llei injusta. En alguns casos, la injustícia pot arribar a legalitzar-se quan les estructures socials afavoreixen la classe privilegiada i exclouen els més vulnerables. Un cristià, ha d'obeir una llei injusta?

La qüestió sobre la legislació migratòria i el control de fronteres és plantejada també en el marc teològic, i més en concret intentant cercar respostes en l'Escriptura. És interessant el debat que dos doctors i professors de l'Antic Testament en universitats nord-americanes, Carroll³⁷ i Hoffmeier,³⁸ han tingut en aquest sentit. Hoffmeier veu en la Bíblia nombrosos paral·lelismes i una ratificació del model que molts països occidentals (en concret els Estats Units) estan aplicant en les seves polítiques migratòries actuals. Per la seva banda, Carroll veu amb claredat que la visió cristiana que es descriu en la Bíblia afavoreix la relativització de les fronteres, enfront de l'auxili al perseguït i el desvalgut. És interessant seguir aquest debat i fer-ne una síntesi pròpia. En el meu cas, he de dir que comparteixo la tesi de Carroll en la defensa del fet que les fronteres tenen un valor, però també considerant que són un mitjà i no una finalitat en si mateixes que pugui prevaler enfront de l'ésser humà, res que permeti vulnerar els drets bàsics o l'auxili al desvalgut.

Una altra idolatria que es percep és la del sedentarisme. Si bé és comunament acceptat que el gènere humà tendeix a establir-se i a buscar unes seguretats determinades, caldria ser acurat i no pressuposar allò sedentari com a normatiu. Establir-se, com a oposat a moure's, es pot convertir fàcilment en un ídol, privilegiant els que s'estableixen i deixant al marge els que estan en moviment, especialment els migrants. Segons Matovina i Tweed (2012), al llarg de la història s'ha associat arrelament amb civilització i acceptació, i mobilitat amb barbàrie i criminalitat. Però els immigrants ens ofereixen una invitació a re-cordar (és a dir a 'passar pel cor') l'essència de la identitat cristiana com a pelegrins en aquest món. D'alguna manera, ens recorden que caminar i no tan sols establir-se és un element central per al cristià.

És en aquest context d'associació prejudiciosa de persona indocumentada i en moviment com a criminal, i tenint com a base comuna la dignitat de tots els éssers humans, que no podem parlar de persones il·legals, sinó de persones indocumentades. Persones que si bé és cert que cometen una infracció administrativa quan entren en un país sense la documentació corresponent, s'ha de tenir clar que no són criminals. No se'ls pot aplicar la mateixa normativa, ni *de facto* el mateix tracte, que a altres persones que estan complint penes en centres de detenció o presons.

Fa poques setmanes vaig parlar amb una família refugiada síria, que feia quatre anys que vagava pel nord d'Àfrica fugint de la guerra, de la mort i de la destrucció. Havien passat uns anys a Algèria, i després al Marroc, i després havien fet la seva entrada a Es-

panya a través de l'oficina d'asil i refugi a Melilla. Una família dividida per la guerra, per la necessitat, per les màfies. A la seva arribada a Espanya, la família va ser conduïda al CETI (Centre d'Estada Temporal per a Immigrants). Un centre sobresaturat, sense instal·lacions per acollir una família en conjunt, ni nens o bebès. Em deien: «A més de la penúria passada en el viatge, ara retinguts. Per què ens retenen? No som criminals. Per què passen les setmanes i continuem vivint aquesta situació?».

Si seguim amb el mateix raonament anterior, els migrants indocumentats infringeixen una llei civil, però de fet en la gran majoria dels casos estan honrant la llei natural i divina segons la qual cal tenir cura dels seus en casos d'extrema necessitat o de violència generalitzada.

És en aquest context d'injustícia, de conflicte, de ceguesa, on Déu s'encarna. La misericòrdia de Déu es posa en camí oferint redempció i practicant la justícia, mou a l'acció. Déu, donant-se gratuïtament, es buida de si mateix, de tot menys d'amor, i es converteix en un de tants, més encara en un migrant, passant per una condició de vulnerabilitat i acompanyament en un acte profund de solidaritat divina. El passatge de Mateu 25 ens presenta Jesús d'aquesta manera: «Quan et vam veure foraster, i et vam acollir; [...] En veritat us ho dic: tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, m'ho fèieu a mi» (Mt 25,38-40). Jesús es converteix en refugiat. Si Déu es converteix en migrant, això implica que en el contacte amb els migrants i els refugiats coneixem més de prop com és Déu.³⁹ «En cadascun d'aquests 'més petits' està present Crist mateix».⁴⁰

5.4 Hospitalitat: Amb qui comparteix taula Jesús?

Jesús va descobrir en la seva vida que l'única llei que té sentit és la llei de l'Amor (Jn 13,34). L'Amor que fa saltar per sobre de les nostres pors, de les nostres inseguretats humanes i que s'obre gratuïtament als altres. Un amor que rebem gratuïtament de Déu, i que alhora som cridats a oferir-lo als altres. «De franc ho heu rebut, doneu-ho també de franc» (Mt 10,8). Jesús du a terme la seva missió com a migrant, com a pelegrí en terra estranya, incomprès pels seus, sempre en camí, sense casa ni manteniment propi. Pel camí va actualitzant el Regne i el va fent present. És pel camí on té l'oportunitat de trobar-se amb el desvalgut, amb la viuda, amb el leproós, amb la pecadora, amb el recaptador d'impostos, amb els pescadors, amb els escribes, i amb aquells que són exclosos de la societat. Una invitació que va rebre la primera Església des dels seus orígens i la qual va dinamitzar per posar-se en camí, per fer-se pelegrina, per fer-se migrant. Per portar la bona notícia, la llei de l'Amor a tots els racons del món.

Un element central de la missió de Jesús i per tant, de l'Església, és l'hospitalitat.⁴¹ Una hospitalitat que es viu d'una manera especial a través del ministeri de la reconciliació, d'estendre ponts en un món fragmentat, saltant els límits del que és legal-il·legal, del pur-impur, i de la inclusió-exclusió. És des de la mirada misericordiosa de Déu que la Llei, allò legal, allò pur, pren el seu sentit més profund, i ocupen el seu lloc com a mitjans i no com a finalitats (Mc 2,23-3,6; Lc 6,1-22; Mt 12,1-14). «Per Jesús, la misericòrdia

de Déu no pot ser continguda entre els murs de ments limitades, i desafia la gent a reconèixer una llei més gran basada en la incalculable misericòrdia de Déu abans que en nocions restrictives sobre el que és digne o indigne». ⁴² El ministeri de la reconciliació ⁴³ parteix de la mirada misericordiosa i amorosa de Déu. Seguint amb el passatge dels Exercicis de Sant Ignasi, la Trinitat va mirar el món i va dir: «Fem redempció del gènere humà» [EE 107].

Diàriament, milions de persones viuen un calvari havent de tractar amb els límits del que és pur o impur, els límits de l'exclusió i la inclusió. Recordo que fa anys, en un llogaret de l'interior de l'Índia, passejava amb uns nens que vivien en un centre d'acollida per a orfes de famílies *dalits* (intocables). Passejàvem per carrerons fent broma i jugant fins que vam trobar uns quants homes que ens van fer uns gestos ostentosos perquè no passéssim enllà. Aviat em vaig adonar que el poble estava dividit per castes, igual que les classes a l'escola... Ningú podia tocar aquells nens, fills dels intocables. De fet, em va impressionar el testimoni de la professora de l'escola. Havia pres una opció: fent classes a aquells nens havia perdut la "puresa". Cap home es casaria amb ella. ⁴⁴

La família migrant és un espai privilegiat per a l'hospitalitat. El mateix papa Francesc, en l'exhortació apostòlica *Amoris Laetitia*, diu que les migracions «representen un altre signe dels temps que cal afrontar i comprendre amb tota la càrrega de conseqüències sobre la vida familiar [...] La mobilitat humana, que correspon al natural moviment històric dels pobles, pot revelar-se com a autèntica riquesa, tant

per a la família que emigra com per al país que l'acull» (AL 46). Necessitem tenir una mirada especial per a aquelles famílies que viuen experiències migratòries dramàtiques i devastadores, quan tenen lloc fora de la legalitat i són sostingudes pels circuits internacionals del tràfic de persones. També quan concerneixen les dones o als nens no acompanyats.

L'hospitalitat de Jesús, als nostres dies, es basa en "pilars sòlids": acollir a casa i convidar a taula; crear espais de trobada per ajudar a curar, compartir, reconciliar, discernir, celebrar; i ser testimonis d'esperança. ⁴⁵

Si es repassa la vida de Jesús es veu que els seus àpats i les seves celebracions van ser un element central en la seva experiència com a migrant i com a pelegrí. Amb qui seia a taula Jesús? I els seus convidats predilectes, qui eren? Sovint, Jesús seu a taula amb pecadors, i actuant d'aquesta manera reconfigura les barreres de la puresa, amb aquells que vivien marginats per raons econòmiques (Lc 7,11-17), de salut (Lc 7,22; Mc 10,46; Jn 9,8), racials (Lc 7,1-10), religioses (Lc 7,24-35) i morals (Lc 7,36-50). La seva invitació a taula va constituir una bona notícia per als pobres i els exclosos, i alhora en molts casos li va comportar rebuig i va provocar escàndols. ⁴⁶ Alguns teòlegs opinen que la seva manera de transitar per les categories de la inclusió i l'exclusió, sobretot en la seva forma d'asseure's a taula, va ser el que va portar Jesús a ser jutjat i crucificat: «Jesús va ser crucificat per la forma en què menjava». ⁴⁷

En paraules de J. Jeremias: «Tota comunitat de taula és, per a un oriental, garantia de pau, de confiança, de

fraternitat; comunitat de taula significa comunitat de vida. Per a un oriental és clar que, admetent a taula pecadors i marginats, Jesús ofereix salvació i perdó. Per això els fariseus reaccionen violentament».⁴⁸

És a la taula on tot pren sentit, on els d'Emmaús van reconèixer Jesús, «quan partia el pa»,⁴⁹ és en l'eucaristia on fem memòria de Jesús en la fracció del pa compartit i de la sang vessada. Jesús és hospitalari fins a l'extrem. En aquest sentit, l'hospitalitat esdevé misericòrdia, obre les portes, acull el desvalgut i l'exclòs (Lc 10,25-37).

Jesús era hospitalari i asseia a taula el qui es trobava pel camí, fent festa, anticipant la taula compartida del Regne de Déu (Lc 15,11-32). Una festa, una celebració que, alguns autors, comparant-la amb l'acollida de refugiats i migrants a Europa, han descrit com a «celebracions de trobades interculturals que poden arribar a ser experiències modernes de l'Esperit Sant»,⁵⁰ com en Pentecosta (Ac 2,1-13).

5.5 Un tracte i una visió integrals: Està tot connectat?

Vivim en un món en què la globalització i la interdependència afecten directament o indirectament totes les persones, comunitats i nacions del planeta. La nostra xarxa de comunicacions, tant terrestres com marítimes i aèries, i no diguem les electròniques, va creixent de manera exponencial. En aquest món global, interconnectat i complex, no hi ha res que s'esdevingui en una part del planeta sense que d'una manera o d'una altra afecti milions de persones en altres llocs. Per exemple, una caigu-

da de la cotització del cacau en la borsa de Londres afecta milions d'agricultors de mig món. Igualment, quan mirem moltes de les etiquetes de la roba que comprem descobrim tota una cadena de producció encadenada que recorre mig món, i que sol aprofitar al màxim les primeres etapes del procés, més intensives en mà d'obra, als països en via de desenvolupament, i les últimes, generalment al costat del benefici de les vendes, als països del nord.⁵¹

Aquesta idea que estem connectats es troba molt ben expressada per sant Pau amb la metàfora del cos humà, en referència a l'Església i a la nostra connexió amb Jesús. Tots formem un sol cos en Crist (1Co 12,12). Cadascú som diversos membres, amb funcions diverses (Rm 12,4), però un sol cos (1Co 12,27). Per això, el que afecta un dels membres afecta la resta, perquè tots som un.

Aquesta mateixa imatge d'interconnexió, sobretot amb la Terra i amb el medi ambient, és viscuda en la nostra tradició amb molta força des dels relats de la creació (Gn 1-3), en què Déu és la font i s'involucra en tot el que ha estat creat, commovent-se i acompanyant-ho tot especialment a través del seu Fill, fins a la consumació en la nova creació (2Co 5,17).

Jesús creix en un ambient rural i tota la seva vida i predicació tenen com a referència la simbologia dels elements de la natura, les collites, etc. Aquesta interconnexió d'allò que s'ha creat amb Déu, és expressat per Jesús mateix amb metàfores molt connectades amb la creació: «Jo sóc el cep veritable i el meu Pare és el vinyater [...] Estigueu en mi com jo estic en vosaltres. Així com les sarments, si no estan

en el cep, no poden donar fruit, [...] Jo sóc el cep i vosaltres les sarments. El qui està en mi i jo en ell, dona molt de fruit [...] La glòria del meu Pare és que doneu molt de fruit i sigueu deixebles meus» (Jn 15,1-8).

Aquesta interconnexió que vivim, de la qual ens parla Jesús mateix, ens planteja reptes cada vegada més grans, que impliquen compromisos més forts, al costat d'una necessitat de respostes resistents i transformadores. Un d'aquests grans reptes és el de les migracions mediambientals. En l'actualitat, la població que ha d'abandonar casa seva a causa dels problemes generats per catàstrofes naturals, l'escalfament global, la concentració de gasos d'efecte hivernacle, el creixement del nivell del mar o episodis naturals extrems, en general, és superior als desplaçats per conflictes bèl·lics, causes polítiques o socioeconòmiques. Es creu que anualment 25 milions de persones es veuen forçades a deixar casa seva per causes ambientals. L'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) calcula que entre 250 i 1.000 milions de persones perdran casa seva i les seves propietats o bé es veuran obligades a deixar el territori on viuen, fins i tot el seu país, al llarg dels pròxims cinquanta anys.

Com comentàvem anteriorment, el món que vivim ens planteja cada dia reptes més complexos que necessiten respostes també complexes, resistents i transformadores, que intentin mirar la realitat en les seves diverses perspectives, és a dir, en conjunt. No podem donar respostes parcials a un repte complex i global. El papa Francesc ha consagrat un concepte, el d'«ecologia integral», en el qual planteja un vincle

entre els afers ambientals i les qüestions socials. Un vincle que, en les migracions ambientals, té un nexu ineludible.

Per a Francesc, «l'anàlisi dels problemes ambientals és inseparable de l'anàlisi dels contextos humans, familiars, laborals, urbans, i de la relació de cada persona amb ella mateixa» (LS 141), perquè «no hi ha dues crisis separades, una ambiental i l'altra social, sinó una única i complexa crisi socioambiental» (LS 139). En aquest context, «és tràgic l'augment dels migrants que fugen de la misèria empitjorada per la degradació ambiental, que no són reconeguts com a refugiats en les convencions internacionals i porten el pes de les seves vides abandonades sense cap protecció normativa» (LS 25).

En aquest procés, cal considerar la terra un bé comú (LS 156) que compartim amb els altres i del qual som responsables davant de les generacions futures (solidaritat intergeneracional); una idea que va unida a l'opció preferencial pels més pobres (LS 158), és a dir les víctimes principals de les migracions mediambientals (LS 48) i que en molts casos no arriben a tocar amb les seves mans la bondat d'aquest món interconnectat, a causa de les bretxes digitals i financeres, entre d'altres.

Tot està connectat, per això aquesta crisi ecològica que arriba arreu, és en últim terme una crisi espiritual que enfonsa les arrels en una desconexió de l'ésser humà amb ell mateix, amb la terra, amb els seus semblants i amb Déu. Per aquesta raó, necessitem fer una «conversió ecològica», apostar per un altre estil de vida (LS 203-208) i plantejar una educació ambiental (LS 213).

El concepte teològic de reconciliació expressa aquesta mirada integral i la mateixa manera de ser de Déu, que «ens ha reconciliat amb ell mateix per Crist i ens ha confiat a nosaltres aquest servei de la reconciliació. Efectivament, Déu, en Crist, reconciliava el món» (2Co 5,18-19). Aquesta conversió ecològica, aquesta mirada integral que ja hem assenyalat, és en el fons una missió que vol restablir unes relacions justes amb nosaltres mateixos, amb els altres, amb la creació i amb Déu mateix (CG 35 i 36).

En resum, se'ns planteja un desafiament urgent per cuidar i protegir la

nostra casa comuna, que inclou l'enfortiment de la consciència que som família humana i de la nostra necessitat de conversió ecològica. La mirada des de les migracions desborda tota perspectiva parcial, per la qual cosa ens enfrontem al repte de cercar «un desenvolupament sostenible i integral, perquè sabem que les coses poden canviar. El Creador no ens abandona, mai no ha fet marxa enrere en el seu projecte d'amor» (LS 13). Però aquesta solució requereix «una aproximació integral per combatre la pobresa, per tornar la dignitat als exclosos i simultàniament per cuidar la natura» (LS 139).

6 RECAPITULEM

La realitat migratòria com a “signe dels nostres temps”⁵² necessita ser apropiada amb una més gran intensitat i fondària per la reflexió teològica.

El context actual de les migracions a nivell mundial i la invitació que rebem a redescobrir una mirada misericordiosa davant d'aquesta mateixa realitat, ens planteja quatre punts crucials: la identitat, la dignitat, la justícia i l'hospitalitat.

En primer lloc, la identitat de tot cristià assenta les arrels en el seguiment de Jesús i en la seva vida de pelegrí, d'home que camina, i no en els llaços de sang o en la pertinença a una ètnia o una nació. I aquesta identitat es construeix des del diàleg.

El segon punt clau és el de la dignitat. L'ésser humà és creat a imatge i semblança de Déu. Aquesta filiació que ens obre a la fraternitat dota a totes les persones d'una mateixa dignitat que res ni ningú podrà esborrar mai.

Per tant, com a cristians ens reconeixem membres d'una mateixa comunitat universal en què no tenen cabuda en cap cas el racisme, la xenofòbia ni l'opressió.

En tercer lloc, Déu es dona gratuïtament buidant-se de si mateix i s'encarna en el món passant per una condició de vulnerabilitat i d'acompanyament en un acte profund de solidaritat divina. En aquest sentit, la misericòrdia de Déu es posa en camí practicant la justícia. Jesús, en aquest procés de donació, es converteix en migrant: «¿Quan et vam veure foraster, i et vam acollir [...] En veritat us ho dic: tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, m'ho fèieu a mi» (Mt 25,38-40). Per tant, si Déu mateix es converteix en migrant, això implica que en la tro-

bada amb els migrants i els refugiats coneixem més de prop i en profunditat com és Déu.

En quart lloc, l'hospitalitat. L'hospitalitat ens obre a un dels elements centrals de la missió de Jesús, que té un accent especial amb el ministeri de la reconciliació i de la celebració. En un món que a vegades es presenta fragmentat i esquerdat, el cristià és cridat a estendre ponts saltant per sobre dels límits de les dualitats legal-il·legal, pur-impur, inclusió-exclusió. Així mateix, un dels grans pilars de l'hospitalitat és l'acte de celebració, el fet de convocar a taula, al banquet. Jesús convida a seure a la seva taula, a participar de la celebració, els qui la societat rebutja o demonitza. És en aquesta capacitat d'hospitalitat, en aquest asseure's a taula, que Jesús anticipa el Regne de Déu. Aquesta forma de fer hospitalitat el va portar a la creu.

A tot plegat cal afegir un darrer punt clau, que no és el menys important: ens cal un tracte i una visió integrals. Déu ens ha creat com a una sola família, amb el convenciment que tot està connectat. En certa manera, la globalització ens deixa albirar el que això pot

significar, però necessita posar al centre les persones, la creació, Déu; i no els interessos econòmics o polítics. Les migracions mediambientals plantegen un seriós interrogant al nostre món, que no pot ser enfrontat de manera parcial o esbiaixada. Necessitem caminar cap a un desenvolupament sostenible i integral, que torni la dignitat a les persones i al medi ambient.

Qui és la meua família? Com ens ha creat Déu? Quan et vam veure foraster, i et vam acollir? Amb qui comparteix taula Jesús? Està tot connectat? Aquestes cinc preguntes continuen encoratjant, reptant i qüestionant la manera d'acostar-nos a la realitat dels migrants, en el nostre trànsit per una teologia de les migracions.

Potser la nostra Església i tots nosaltres necessitem –a més de campanyes mediàtiques i d'accions d'incidència política en favor de les persones migrants més vulnerables– una mirada que, des de la identitat, la dignitat, la justícia, l'hospitalitat i la visió integral impregni la vida ordinària de l'Església, els nostres cors i els de les nostres comunitats, i sobretot que ens commogui i ens impulsi a l'acció.

7 ORACIÓ EN MEMÒRIA DE LES VÍCTIMES DE LES MIGRACIONS

Acabem amb una oració que el papa Francesc va fer a Lesbos l'abril del 2016 en memòria de les víctimes de les migracions, al costat de l'arquebisbe d'Atenes i de tota Grècia, Hieronymos II, i del patriarca ecumènic Bartomeu I, líder espiritual dels cristians ortodoxos.

Déu de Misericòrdia,
et demanem per a tots els homes, dones i nens
que han mort després d'haver deixat la seva terra,
cercant una vida millor.
Encara que moltes de les seves tombes no tenen nom,
per a tu cada un és conegut, estimat i predilecte.
Que mai no els oblidem,
sinó que honrem el seu sacrifici amb obres més que amb paraules.

Et confiem els qui han realitzat aquest viatge,
afrontant la por, la incertesa i la humiliació,
per arribar a un lloc de seguretat i d'esperança.
Així com tu no vas abandonar el teu Fill
quan Josep i Maria el van portar a un lloc segur,
mostra't proper a aquests fills teus
a través de la nostra tendresa i protecció.
Fes que, amb la nostra atenció cap a ells,
promoguem un món en què ningú es vegi forçat a deixar casa seva
i tothom pugui viure en llibertat, dignitat i pau.

Déu de misericòrdia i Pare de tots,
desvetlla'ns del sopor de la indiferència,
obre els nostres ulls als seus patiments
i allibera'ns de la insensibilitat, fruit del benestar mundà
i del tancar-nos en nosaltres mateixos.

Il·lumina tothom, les nacions, les comunitats i a cadascun de nosaltres,
perquè reconeguem com a germans i germanes nostres
els qui arriben a les nostres costes.
Ajuda'ns a compartir amb ells les benediccions
que hem rebut de les teves mans i a reconèixer que junts,
com una única família humana,
som tots emigrants, viatgers d'esperança cap a Tu,
que ets la nostra veritable casa,
allà on tota llàgrima serà eixugada,
on estarem en pau i segurs en la teva abraçada.

1. GUTIÉRREZ, Gustavo (1975). *Teología de la Liberación: perspectivas*. Salamanca: Sigüeme, pàg. 38.
2. RAHNER, Karl (1986). «Dios del conocimiento» a *Oraciones de Vida*, Madrid: Publicaciones Claretianas.
3. BEVANS, Stephen B. (2004). *Modelos de Teología Contextual*. Quito: Verbo Divino, pàg. 3.
4. BEVANS (2004). *Op. Cit.*, pàg. 24.
5. BEVANS (2004). *Op. Cit.*, pàg. 29-30.
6. BEVANS (2004). *Op. Cit.*, pàg. 31.
7. FISICHELLA, Rino (1993). *Introducción a la teología fundamental*. Estella: Verbo Divino.
8. Es poden trobar dades i testimonis actualitzats als portals digitals de la OIM, www.iom.int/; ACNUR, www.acnur.org/; SJR Internacional, www.jrs.net i SJM Espanya, www.sjme.org/ (darrer accés, març del 2017).
9. ARES, Alberto (2015). *Immigració i noves cruïlles. Com ser profeta en un món divers*. Barcelona: Cristianisme i Justícia. Col·lecció virtual, 9, pàg. 4-14.
10. ARES, Alberto (2017). *La rueda migratoria: tejiendo historias y experiencias de integración*. Madrid: UP Comillas.
11. MATOVINA, Timothy i TWEED, Thomas (2012). «MigrationMatters: Perspective from Theology and Religious Studies». *Apuntes: Reflexiones teológicas desde el contexto Hispano-Latino* 32, pàg. 4.
12. Benet XVI, citant el concili ecumènic II del Vaticà i la constitució *Gaudium et Spes*, 4, reconeix que «entre els signes dels temps recognoscibles actualment es poden incloure certament les migracions» (Jornada Mundial de l'emigrant i el refugià 2006).
13. GS 4-6, 63, 65.
14. CAMPESE, Gioacchino (2012). «The irruption of migrants: theology of migration in the 21st century». *Theological Studies*, 73(1), pàg. 3-32.
15. MARTÍNEZ, Julio Luis (2007). *Ciudadanía, migraciones y religión: un diálogo ético desde la fe cristiana*. Madrid: UP Comillas, pàg. 51.
16. *Orígenes*. Comentari a la Carta als Romans, XII, 13.
17. Crisòstom, Joan. *Homilies sobre Sant Mateu*, homilia L, 4 i 5.
18. AMBRÒS, *Sobre els deures dels ministres*, III, VII, 45.
19. SANT AGUSTÍ, *Sermons*, Sermó 239, 4.
20. SANT AGUSTÍ, *Enarrationes in Psalmos*, Salm 83, 8.
21. Per aprofundir en la comprensió de la mirada del papa Francesc sobre les migracions vegeu: ARES, Alberto (2014). «El Papa Francisco: una mirada a las migraciones». *Revista Corintios XIII* (151-152). Madrid, pàg. 184-200.
22. ARES, Alberto (2014). «El Papa Francisco: una mirada a las migraciones». *Revista Corintios XIII* (151-152). Madrid.
23. En aquest apartat m'he basat en una reflexió anterior en l'obra d'ARES, Alberto (2016). «Cuando te vimos forastero y te acogimos: Transitando una teología de las migraciones». *Revista Corintios XIII* (157). Madrid, pàg. 69-83.
24. Trobareu dues reflexions interessants sobre la identitat des de la teologia de les migracions a CASTILLO, Jorge (2013). «Teología de la migración: movilidad humana y transformaciones teológicas». *Theologica Xaveriana*, 63 (176), pàg. 367-401; PHAM, Hung (2015). «“Am I my Brother's Keeper?” Searching for a Spirituality for Immigrants», a *The Way*, vol. 54, núm. 3, pàg. 31-43.
25. BUDDE, Michael L. (2006). «“Who is My Mother?” Family, Nation, Discipleship, and Debates on Immigration». *Journal of Scriptural Reading*, pàg. 67-76.
26. En alguns idiomes, l'anglès per exemple, aquests termes prenen un sentit més plàstic: *fatherland, motherland, homeland security, securing our backyard*.
27. GROODY, Daniel G. (2013). «The Church on the Move: Mission in an Age of Migration». *Mission Studies* 30, pàg. 41.
28. PAPA FRANCESC (2016). *El vídeo del papa Francesc*. Xarxa Mundial d'Oració del Papa.
29. ELIZONDO, Virgilio (2007). «Culture, the Option for the Poor, and Liberation. The Option for the Poor», a *Christian Theology*, pàg. 157-168.

30. Podeu consultar una reflexió molt interessant des de l'àmbit teològic a BUDDE, Michael L. (2011). *The Borders of Baptism: Identities, Allegiances and the Church. Theopolitical Visions*, Eugene, CO., Cascade Books. Aquest autor planteja que la principal identitat per a qual-sevol cristià passa pel baptisme i des de la seva pertinença a una comunitat transnacional que és l'Església, amb totes les implicacions que això suposa des de l'Eclesiologia de la Solidaritat en l'àmbit de les migracions, entre d'altres. Sobre l'Església com a espai transnacional vegeu també ARES, Alberto (2011). «Iglesia como espacio transnacional. La religiosidad popular que viaja de Ecuador a España: la devoción a la Virgen del Quiche». *Revista Migraciones*, 29. Madrid: UP Comillas, pàg. 175-192.
31. PAPA FRANCESC (2013). *Evangelii Gaudium*, 93.
32. CONCILI II DEL VATICÀ (1965). *Gaudium et Spes*, 24.
33. És interessant la reflexió i la invitació a canviar la "Xenophobia" per la "Xenophilia", entesa com a "hospitalitat, amor i cura de l'estranger", vegeu RIVERA-PAGÁN, Luis N. (2012), «Xenophilia or Xenophobia». *The Ecumenical Review*, 64, pàg. 575-589.
34. DE LOIOLA, Ignasi (1990). *Exercicis espirituals*. Barcelona: Proa.
35. DE AQUINO, Tomàs. *Summa Theologiae (Textus Leoninus)*, Taurino-Romae, Marietti. En castellà: *Suma Teológica de santo Tomás de Aquino*, edició bilingüe, text de l'Edic. Leonina i versió castellana, PP. Dominicos, 16, 1947-1960.
36. GROODY, Daniel G. (2013). «The Church on the Move...». *Op. Cit.*, pàg. 37.
37. CARROLL, M. Daniel (2013). *Christians at the Border: Immigration, the Church, and the Bible*. Brazos Press.
38. HOFFMEIER, James K. (2009). *The immigration crisis: immigrants, aliens, and the Bible*. Wheaton: Crossway.
39. MATOVINA, Timothy y TWEED, Thomas (2012). «Migration Matters...», *Op. Cit.*, pàg. 13.
40. PAPA FRANCESC (2015). *Bula Misericordiae Vultus*, 15.
41. GONZÁLEZ, Miguel (2015). *De l'hostilitat a l'hospitalitat*. Barcelona: Cristianisme i Justícia, núm. 196.
42. GROODY, Daniel G. (2009). «Crossing the divide: Foundations of a theology of migration and refugees». *Theological Studies*, 70(3), pàg. 658.
43. SCHREITER, Robert (2008). «Migrants and the Ministry of Reconciliation», a GROODY, Daniel G. i CAMPESE, Gioacchino (ed.). *A Promised Land, A Perilous Journey: Theological Perspectives on Migration*. Paris: Notre Dame Press.
44. El sistema de castes va ser abolit l'any 1950, però persisteix en molts llocs de l'Índia, sobretot en l'àmbit rural.
45. Si voleu aprofundir en les Comunitats d'Hospitalitat vegeu: ARES, Alberto (2015). «Comunidades de Hospitalidad». *Revista Jesuitas*. Jesuitas Social. Madrid.
46. SICRE, J. L. (2015). «Jesús y las periferias». *Sal Terrae* 103/11, pàg. 947-959; GROODY, Daniel G. (2009). «Crossing the divide...», *Op. Cit.* pàg. 657.
47. KARRIS, Robert J. (1985). *Luke: Artist and Theologian*, Nueva York: Harper & Row, pàg. 47. Trobareu el mateix a PERRIN, Norman (1967). *Rediscovering the Teaching of Jesus*. Nova York: Harper & Row, pàg. 102-107.
48. JEREMIAS, Joachim (1972). *La dernière Cène, les paroles de Jésus*, París: Éditions du Cerf, pàg. 243.
49. Sobre una lectura de teologia política des de la clau eucarística: IZUZQUIZA, Daniel (2010). *Al partir el pan. Notas para una teología política de las migraciones*. Barcelona: Cristianisme i Justícia, núm. 169.
50. BEDFORD-STROHM, Heinrich (2008). «Responding to the Challenges of Migration and Flight from a Perspective of Theological Ethics» a *Churches' Commission for Migrants in Europe, Theological Reflections on Migration*, Brussel·les, pàg. 46.
51. Un llibre molt suggeridor i actual per entendre aquests fenòmens i amb propostes que es basen en la quotidianitat es pot trobar en BALLESTEROS, Carlos (2016). *Las cuentas de la vieja. Apuntes para el empoderamiento y la soberanía económica*. Madrid: Ed. San Pablo.
52. CAMPESE, Gioacchino (2008). *Hacia una teología desde la realidad de las migraciones: Método y desafíos*. Cátedra Eusebio Francisco Kino SJ, Guadalajara, Jalisco.

QÜESTIONS PER A LA REFLEXIÓ

---

1. El quadern planteja la realitat migratòria com un signe dels temps. Segons les dades que s'hi han reflectit i el pes que el debat migratori té en el nostre món actual: Quin seria al teu parer la millor manera d'acostar aquesta realitat de les persones en moviment al teu context més pròxim?
2. La Bíblia descriu Abraham com a pare de la fe des de l'experiència fundacional com a migrant. Aquest element és recordat en diversos moments en la Bíblia: «El meu pare era un arameu errant» (Dt 26,5). Creus que el cristianisme i les altres religions del llibre que consideren Abraham el seu pare en la fe viuen aquesta realitat migratòria com a constitutiva de la seva pròpia experiència religiosa?
3. El Poble de Déu es configura com a comunitat creient en dues fites crucials connectades amb l'experiència de poble migrant: l'exili a Egipte i l'èxode a la terra promesa. N'eres conscient abans de fer aquesta reflexió? Saps totes les vegades que la Bíblia fa referència a aquests dos esdeveniments associats a la realitat migratòria?
4. Jesús es reconeix com a migrant, des dels seus orígens. Mateu presenta la infància de Jesús i la Sagrada Família sota una experiència molt dura de migració forçosa (Mt 2, 14-15). Lucas mateix narra el naixement de Jesús fora de la ciutat, com una família migrant, «perquè no hi havia lloc per a ells a la sala de l'hostal» (Lc 2,7). T'havies adonat d'aquesta realitat en la vida de Jesús? Et convidem a intentar fer una relectura de la teva vida a la llum del «fil migratori». Potser reconeixent els teus orígens i els de la teva família t'adonaràs de tota la teva experiència pelegrina en la vida.
5. «De cap manera s'han d'aprovar els qui expulsen els immigrants de la ciutat als temps de fam, quan els haurien d'ajudar més. Els separen de la relació amb el Pare comú, els neguen els fruits donats per a tots, els separen de la comunitat de vida ja iniciada: no volen repartir amb els que tenen drets comuns els recursos als temps de necessitat». Saps quan va

ser, que es van denunciar aquestes pràctiques? Les narra Sant Ambròs al segle IV. Paraules tan antigues, però tan actuals. Quins ensenyaments has pogut aprendre dels missatges que ens expressen els Sants Pares tants segles enrere?

6. El papa Francesc, com també els seus predecessors, han reconegut la importància i la necessitat d'«acollir, protegir, promoure i integrar els emigrants i els refugiats» (JMM 2018). El papa Francesc mateix ha dut a terme accions concretes, visites i acolliments, i ho ha fet animant a tota la comunitat cristiana en aquesta direcció. I també és el papa Francesc que, sobre l'acollida de migrants i refugiats, ens diu: «Acollir l'altre és acollir Déu en persona». Com has rebut aquesta invitació des de la teva experiència personal o des de la teva comunitat? Coneixes casos de persones concretes que han viscut aquesta experiència d'èxode?
7. El quadern planteja cinc grans qüestions en l'àmbit de les migracions: identitat, dignitat, solidaritat, hospitalitat i integralitat, i cadascuna es presenta amb un interrogant: Qui és la meua família? Com ens ha creat Déu? Quan et vam veure foraster, i et vam acollir? Amb qui comparteix taula Jesús? Està tot connectat?

Quines respostes donaries a cadascuna d'aquestes preguntes des de la teua pròpia vida i la teua experiència personal?

Cristianisme i Justícia (Fundació Lluís Espinal) és un Centre d'Estudis creat el 1981, promogut per la Companyia de Jesús de Catalunya. Agrupa un equip de professors universitaris i especialistes en teologia i en diverses ciències socials i humanes interessats pel cada cop més indispensable diàleg fe-cultura-justícia.

Els **Quaderns Cristianisme i Justícia (CJ)** presenten reflexions dels seminaris de l'equip del centre i treballs dels seus membres i col·laboradors. Podeu descarregar-los a: www.cristianismeijusticia.net/quaderns

Darrers títols:

192. X. ALEGRE, J. I. GONZÁLEZ FAUS, J. MARTÍNEZ GORDO, A. TORRES QUEIRUGA, Refer la vida. Divorci, acollida i comunió; 193. O. MATEOS, De la «tragèdia» al «miracle»?; 194. CRISTIANISME I JUSTÍCIA, La causa dels pobres, causa de Déu; 195. J. LAGUNA, Trepitjar la lluna. Escatologia i política; 196. M. GONZÁLEZ MARTÍN, De l'hostilitat a l'hospitalitat; 197. J. FLAQUER, Islam. La mitja lluna... creixent; 198. CRISTIANISME I JUSTÍCIA, TERESA CRESPO (ed.), El treball: present i futur; 199. C. M. TEMPORELLI, Amigues de Déu, profetes del poble; 200. DIVERSOS AUTORS, Noves fronteres, un mateix compromís; 201. J. I. GONZÁLEZ FAUS, Inhumans i infrahumans; 202. J. CARRERA, L. PUIG, Cap a una ecologia integral; 203. J. SANZ, Com pensar el canvi avui; 204. J. BOTEY, A 500 anys de la Reforma protestant; 205. X. CASANOVAS, Fiscalitat justa, una lluita global; 206. A. ARES MATEOS, Fills i filles d'un pelegrí

La **Col·lecció Virtual** està formada per quaderns que, per la seva extensió, format o estil, no hem editat en paper però que tenen el mateix rigor, sentit i missió que els **Quaderns Cristianisme i Justícia (CJ)**. Podeu descarregar-los a: www.cristianismeijusticia.net/virtual

Darrers títols:

6. J. RENAU, Un salari que correspongui a la dignitat humana i al bé comú; 7. J. L. IRIBERRI, Deu barques varades a la platja; 8. D. MOLLÀ, Reflexions sobre «espiritualitat del treball» en temps de precarietat; 9. A. ARES MATEOS, Immigració i noves cruïlles. Com ser profeta en un món divers; 10. DDAA, Què ens hi juguem? Reflexions per a un any electoral; 11. J. I. GONZÁLEZ FAUS, *Romeros* d'Amèrica; 12. P. TORRES, Recés a la ciutat

Tiratge: 46.000 exemplars

N. 206, novembre del 2017

La Fundació Lluís Espinal envia gratuïtament els quaderns CJ.
Si desitgeu rebre'ls, demaneu-los a:

Cristianisme i Justícia

Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona - Tel. 93 317 23 38
info@fespinal.com - www.cristianismeijusticia.net

cristianismeijusticia

cijusticia

CristianismeIJusticia